

Dramsko - scenska ekspresija djece

Buneta, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:829377>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA BUNETA

DRAMSKO-SCENSKA EKSPRESIJA DJECE

Završni rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA BUNETA

DRAMSKO-SCENSKA EKSPRESIJA DJECE

Završni rad

JMBAG: 0303083903, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Lutkarstvo i scenska kultura

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Scenska umjetnost

Znanstvena grana: Lutkarstvo

Mentor: doc. art. Breza Žižović, prof.

Pula, rujan 2023.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Sara Buneta**, kandidatkinja za prvostupnicu **predškolskog odgoja** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine



IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Sara Buneta**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Dramsko-scenska ekspresija djece**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis _____

Sadržaj

1. UVOD.....	6
2. DRAMSKO-SCENSKI ODGOJ	7
2.1. Dramsko-scenski odgoj u Hrvatskoj.....	8
2.2. Dramsko-scenski program	8
3. DRAMSKA UMJETNOST	9
3.1. Metode i tehnike	9
3.1.1. Metode	10
3.1.2. Tehnike	10
3.2. Dramska aktivnost.....	12
3.2.1. Uloga odgojitelja u dramskim aktivnostima.....	12
4. SCENSKA UMJETNOST	13
4.1. Opera.....	14
4.2. Pantomima.....	14
4.3. Drama.....	15
5. SCENSKA UMJETNOST I EMOCIONALNI RAZVOJ DJETETA	16
5.1. Scenska umjetnost i dramski odgoj.....	17
6. STVARALAŠTVO.....	18
6.1. Dječje stvaralaštvo	18
6.1.1. Etape stvaralačkog procesa, prema Miljak (1996)	19
7. RAZVOJ DJETETA	20
8. EKSPRESIJA.....	23
9. PRIKAZ DRAMSKO-SCENSKIH AKTIVNOSTI.....	25
ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA	33
POPIS SLIKA.....	35
SAŽETAK	36
SUMMARY	37

1. UVOD

”Svako dijete je umjetnik, problem je kako da ostane umjetnik kad odraste” (Pablo Picasso).

Svako dijete odrasta na svoj način, a kroz odrastanje samo shvaća koji mu je životni cilj. U predškolskoj dobi djetetu je potrebna pomoć kako bi odraslo u normalnim životnim situacijama. Tu mu pomoć pružaju roditelji i odgojitelj u vrtiću. U vrtiću, odgojitelj djetetu pomaže kroz razne dramsko-scenske programe u kojima kroz razne igre dijete razvija svoje sposobnosti i emocije.

Predmet i cilj završnog rada bio je objasniti kako djeca kroz dramsko-scensko stvaralaštvo izražavaju svoje osjećaje koji se temelje na njihovim ekspresijama te kako im olakšati njihovo odrastanje kako bi mogli razumjeti svijet oko sebe na što lakši način.

Rad je pisan u devet poglavlja. Prvo poglavlje vezano je za uvod u kojem se daje kratki opis rada. Drugo poglavlje prikazuje dramsko-scenski odgoj u kojem se nalaze dva potpoglavlja: dramsko-scenski odgoj u Hrvatskoj i dramsko-scenski program. U trećem poglavlju opisuje se kao glavni dio dramska umjetnost, a kao potpoglavlja tu su: metode i tehnike u kojem su posebno opisane metode i posebno opisane tehnike, te dramske aktivnosti s jednim potpoglavljem, a to je uloga odgojitelja u dramskim aktivnostima. Četvrto poglavlje koristi se za prikaz scenske umjetnosti gdje su opisane opera, pantomima i drama. Scenska umjetnost i emocionalni razvoj djeteta kao peto poglavlje sadrži scensku umjetnost i dramski odgoj. Potpoglavlja dječje stvaralaštvo i etape stvaralačkog procesa, prema Miljak (1996), dio su šestog poglavlja pod nazivom stvaralaštvo. Sedmo i osmo poglavlje opisuju razvoj djeteta i ekspresije te se u devetom poglavlju nalaze osmišljene dramsko-scenske aktivnosti koje će se provoditi u budućem radu s djecom.

2. DRAMSKO-SCENSKI ODGOJ

Temeljna karakteristika suvremenog koncepta odgoja i obrazovanja je kreativnost. Teoretičari se slažu s činjenicom kako je teško izvesti definiciju stvaralaštva, međutim ističu kako je puno lakše prepoznati stvaralačke procese. Čagalj navodi kako dramsko-scenski odgoj djeluje na intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni, estetski i na tjelesni razvoj, a utječe i na formiranje pogleda na svijet (Čagalj, 2013: 1). Svaki odgojitelj u određenim trenucima svoga rada s djecom je i sam stvaratelj (UPS. Ladika, 1970:146). U svom radu, Čagalj ukazuje na prednosti dramsko-scenskog odgoja:

1. Igranje uloga utječe na rješavanje unutarnjih nemira, konflikata, strahova.
2. Razvija samosvijest i osjećaj važnosti i posebnosti.
3. Pomaže razvoju govora, modulaciji, dikciji, kvaliteti izričaja.
4. Uloga daje djetetu mogućnost da bude netko drugi i da bez zadržke prikaže svoje emocije.
5. Dijete na taj način spontano procesuirá negativne i pozitivne emocije.
6. Razvija samokontrolu, toleranciju, strpljenje, slušanje i poštivanje.
7. Kroz ulogu dijete bez straha ulazi u nove situacije.
8. Dramske igre pomažu djetetu razlikovati san od stvarnosti.
9. Povezuju djecu i potenciraju pozitivne odnose (Čagalj, 2013:1).

U dramskom odgoju, dramatski doživljaj svijeta pretvara se u organiziranu igru (Lugomer, 2000).

2.1. Dramsko-scenski odgoj u Hrvatskoj

Zvezdana Ladika, utemeljiteljica hrvatske dramske pedagogije i najistaknutija naša dramska pedagoginja, o važnosti dramskog odgoja govorila je još 60-ih i 70-ih, navode autori Dragović i Balić. U knjizi *Metodički pristupi scenskoj kulturi*, autorica Teodora Vigato ističe kako se prvi zapisi o sustavnom radu na scenskom odgoju nalaze u biltenima Centra za kazalište lutaka u Zagrebu koji su izlazili u okviru Saveza društava Naša djeca Hrvatske. Prvo izdanje priručnika *Dramske igre* izašlo je 1970. godine u izdanju Centra za izvanškolski odgoj, koji je djelovao u sastavu Saveza društava Naša djeca Hrvatske, na inicijativu Danice Nole (Vigato 2011: 67). Vigato ističe kako je scenski odgoj na području Hrvatske, u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata pa sve do prvog desetljeća 21. st., obilježen brojnim novim oblicima rada te su tako šezdesete godine predstavljale godine traženja dječjeg scenskog izraza. Kako ističu autori Dragović i Balić, najzaslužniji je Hrvatski centar za dramski odgoj (HCDO), nevladina udruga osnovana 1996. godine. HCDO je pokretač mnogih radionica i seminara s područja dramske pedagogije i drame za odgoj, namijenjenih stručnjacima različitih profila (učiteljima, odgojiteljima, dramskim pedagogima, socijalnim radnicima, psiholozima, rehabilitatorima...). Navodi kako su njihovi temeljni ciljevi: promicanje, predstavljanje i istraživanje dramskog i kazališnog odgoja kao sastavnog dijela humanističkog odgoja, poticanje razvoja teorije i prakse koja ispituje povezanost drame, kazališta i odgoja, prikupljanje, prijenos i popularizacija iskustva s područja dramskog i kazališnog odgoja u Hrvatskoj i inozemstvu. (usp. Čubrilo 2008: 268)

2.2. Dramsko-scenski program

Cjeloviti razvoj i odgoj djeteta potiče dramsko-scenski program koji kroz dramske igre unapređuje svoje izražajne i motoričke sposobnosti, povećava socijalnu, emocionalnu i mentalnu osviještenost i razvija fluentnost govora, samopoštovanja i samodisciplinu. Program je namijenjen za djecu od treće godine života do polaska u školu. Djeci nudi mogućnost upoznavanja s raznovrsnim formama dramsko-scenskog izraza kroz kreativno izražavanje i stvaranje putem radionica i igraonica. Program se provodi kroz integraciju različitih odabranih sadržaja i aktivnosti kao što su rješavanje sukoba kroz

dramsku igru učenja i kreativnosti, organiziran posjet kazalištu, izrada svih vrsta lutaka te upoznavanje s kazalištem i lutkama. Dramski odgoj, kao složeni i integrirani oblik učenja, djeci pomaže kod izražavanja i razvijanja osjećaja, sklonosti, sposobnosti i stavova, pomaže pri razvoju mašte i stvaralaštva, razvoju društvene svijesti, razumijevanju međuljudskih odnosa i ponašanja, razvoju govornih i izražajnih sposobnosti i vještina te stjecanju sigurnosti i samopouzdanja.

3. DRAMSKA UMJETNOST

Dramska umjetnost temelji se na općeljudskoj sposobnosti za dramski izraz te podrazumijeva svaki oblik izražavanja u kojem su stvarni ili izmišljeni događaji, bića, pojave, predmeti i odnosi predstavljeni pomoću odigranih situacija i uloga.

Dramski medij polako, ali sigurno postaje sve prisutniji u našem odgoju i obrazovanju. Djeca i mladi gledaju predstave, sami sudjeluju u njihovom stvaranju i igranju te odgojitelji dramske oblike rada koriste za ostvarivanje odgojnih i obrazovnih ciljeva.

3.1. Metode i tehnike

Metoda (grčki *méthodos*) je način spoznavanja, sistem pravila i pristupa u proučavanju i otkrivanju pojava (Lucić – Mumulek, 2004: str. 74). Nastavna metoda pripada posebnom području i još nosi naziv metoda odgoja i obrazovanja, metoda odgojno-obrazovnog procesa i metoda odgojno-obrazovnog rada (Rosandić, 1986: 257).

3.1.1. Metode

U dramskom odgoju postoje sljedeće metode: (Gruić, Vignjević, Rimac Jurinović, u tisku 6):

1. Forum – kazalište: igranje problemske situacije u kojoj je prisutan neki oblik nasilja
2. Procesna drama: drama u nastajanju, drama koja izrasta. Sudionici preuzimaju uloge, ulaze u zamišljen svijet i kreiraju priču.
3. Ograč stručnjak: sudionici i voditelji ulaze u ulogu stručnjaka za neko područje, ulogom pokušavaju istražiti problem (odgojni i edukativni elementi)
4. Skupno osmišljavanje predstave i njezina izvedba: djeca i odgojitelj izabiru temu, osmišljavaju i izvode predstavu
5. Priprema i izvedba predstave prema dramskom predlošku
6. Literarna i teatrološka analiza dramskog teksta
7. Gledanje i analiza predstave.

Metode se međusobno isprepliću te je ponekad teško razlučiti radi li se o vježbi ili igri. Dramske metode preuzete su i iz drugih ljudskih djelatnosti jer sadrže ciljeve, zadatke i svrhu dramskog odgoja te su preuzete i smatraju se dramskim metodama i ne pripadaju isključivo dramskoj pedagogiji (Lekić, Migliaccio-Čučak, Radetić-Ivetić, Stanić, Turkulin - Horvat i Vilić-Kolobarić 2007:18).

3.1.2. Tehnike

Dramske tehnike koriste se u grupnom radu s djecom, trebaju biti primjerene za razvoj svakog djeteta, ali isto tako njegovim sposobnostima i mogućnostima u okviru cijele skupine. Dramske tehnike također služe i za individualni pristup svakom djetetu. Pomoću njih možemo razviti potencijal za dramu, riješiti određene probleme s kojima se dijete suočava (strah, sramežljivost, razvoj komunikacijskih vještina). Možemo prepoznati osobine, ponašanje u okolini djeteta.

Prema Janković, Blažeka i Rambousek (2000) postoji nekoliko dramskih tehnika:

1. Vođena fantazija: dramska tehnika koja služi da dijete otkrije novu spoznaju u svojoj okolini, pomaže djetetu da bude otvoreno prema drugome, da komunicira s ostalom djecom o svojim željama, emocijama itd.
2. Stvaranje i nadogradnja priče, predviđanje ili mijenjanje sadržaja priče: tehnike pomoću kojih se potiče djetetova mašta, razvoj različitih mišljenja i želja koje mogu podijeliti s drugom djecom.
3. Zajednički crtež, zajedničko pisanje, stvaranje i nadogradnja scene: tehnike koje služe kako bismo bolje upoznali svako dijete, potiču međusobnu komunikaciju, jačaju suradnju i stvaraju pozitivnu atmosferu u skupini.
4. Pantomima, tehnike zamjene uloga, pripremljene uloge, dijalog kroz uloge: tehnike su koje su vrlo dobre za prepoznavanje društvenih uloga, za usvajanje i prihvaćanje životnih i društvenih uloga i osobina s kojima se dijete susreće u svom svakodnevnom životu, izvan konteksta vrtića. Služe kako bi dijete moglo vršiti analizu socijalnih odnosa i na taj način uočiti različita ponašanja i situacije koje su društveno prihvatljive.
5. Voditelj u ulozi: tehnika u kojoj odgojitelj preuzima ulogu kako bi usmjerio dječju pozornost na neke uloge, osobine i ponašanje te njihove prednosti i nedostatke koje djeca nisu prepoznala i uočila ranije. Svako se dijete motivira da sudjeluje u otvorenoj diskusiji gdje slobodno može izraziti svoje mišljenje i osjećanja.
6. Unutarnji monolog ili misli naglas: tehnika kojom se vrši analiza uloga, odnosa, ponašanja u kombinaciji s vanjskim dijalogom. Djeca na taj način uspijevaju prepoznati neskladna ponašanja osobe, te zaključuju uzroke i posljedice nekih ponašanja. Pomaže im da više uspoređuju tuđe i vlastite procese.

3.2. Dramska aktivnost

Dramsku aktivnost možemo opisati kao živo, proživljeno iskustvo koje je promatračima nezanimljivo, ali neposrednom sudioniku je uzbudljivo, prepuno emocija. Dramska aktivnost je izrazito privlačna jer djeluje holistički integrirajući intelektualnu spoznaju, proživljene emocije i estetski doživljaj u cjelovito iskustvo koje potkrepljuje i osnažuje svaki daljnji korak osobnog aktiviteta sudionika usmjerenog bilo na učenje, osobni rast ili javno izražavanje (Krušić, 2007:14). Kod sudionika dramskih aktivnosti nastoji se aktivirati samosvijest, samoaktivnost i vlastiti uvid u emocionalne doživljaje.

3.2.1. Uloga odgojitelja u dramskim aktivnostima

Općenito, odgojitelj ima vrlo veliku ulogu u odgojno-obrazovnom radu jer mora paziti i štiti dijete i istovremeno na adekvatan način zadovoljiti njegove potrebe. Uvođenjem drame, odgojitelj unosi novinu u živote djece i stvara im izazovne situacije i događaje te ih potiče da aktivno sudjeluju u svim aktivnostima i budu dramski kreativni. Uz dijete, i odgojitelj je taj koji mora biti aktivan u procesu. Odgojitelj treba pratiti dijete, njegove interese, nuditi mu razne materijale i sadržaje pomoću kojih će potaknuti cjelokupan dječji razvoj. Odgojiteljevo uživljavanje u vlastitu ulogu je vrlo važan dio provedbe dramske aktivnosti. Gledajući njega, djeca će biti više posvećena zadatku i što je najbitnije uživati će u njemu. Odgojitelj mora poznavati svako dijete ponaosob kako bi mogao ponuditi aktivnost koja će za dijete imati pozitivne ishode (npr. sramežljivom djetetu korištenje lutke pomoći će da razgovara i da se opusti) (Korošec, 2015). Kada se spominje uloga djeteta, ona se najviše očituje u korištenju različitih materijala i sadržaja, u izražavanju osjećaja, misli i potreba, u suradnji, timskom i grupnom radu s drugom djecom te otvorenom razgovoru s odgajateljem (što mu se dopada ili ne dopada, što ga još zanima i sl.). U Nacionalnom kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje (2014) navedeno je da "Vrtić djetetu osigurava raznovrsne mogućnosti izražavanja i stvaralačke prerade vlastitih ideja, načina razumijevanja i doživljaja."

4. SCENSKA UMJETNOST

„Umjetnost je poseban oblik stvaralačke aktivnosti čovjeka bazirane na estetskom doživljaju i životnom iskustvu stvaratelja“ (Bijelić, 2006: str. 24). Prema Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (Narodne novine, 2016), scenska umjetnost spada pod kazališnu umjetnost (Narodne novine, 2016).

Scenske umjetnosti vezane su za izravno prezentiranje umjetničkog proizvoda, a ne za njegovo snimanje putem nekog drugog materijala ili za njegov prijenos. Najpoznatiji primjeri scenskih umjetnosti su: govorni, plesni ili mimički (gestualni) teatar, balet, opera, pantomima. Odnos između pozornice i gledališta te oblik prizorišta nisu toliko bitni koliko je presudna trenutačna komunikacija s publikom posredstvom performerera (izvođača), plesača, pjevača, mimičara, glumca itd. (<https://www.knjiznica.hr>, 2016).



Slika 1. Scenska umjetnost (preuzeto s <https://www.pinterest.com/pin/288371182364347086/>, preuzeto 17. 7. 2022.)

4.1. Opera

Opera je glazbeno-scenska vrsta u kojoj glazba znatno sudjeluje u tumačenju radnje i opisu ugođaja i osjećaja u odnosu na glazbene ulomke u kazališnim komadima gdje glazba nije toliko ključna. Opera je spoj glazbe, drame, pjesništva, slikarstva, kostimografije, plesa, glume, scenografije i slikarstva (Michels, 2004). Nastala je krajem 16. st. u Firenci, kada su humanisti pokušali nanovo oživjeti antičku dramu u kojoj bi sudjelovali solisti, zbor i orkestar (Michels, 2004). „Opera je predstava u kojoj se tekst pjeva uz glazbu koju svira orkestar. Glavni likovi pjevajući pričaju priču publici i iznose osjećaje. Često postoji i zbor.“ (Wright, 2009: str 36).

4.2. Pantomima

„Pantomima je vrsta glume koja izrazima lica i pokretima tijela umjesto riječi opisuje događaje ili osjećaje“ (Wright, 2009: str. 12).

Pantomima (franc. pantomime, prema lat. pantomimus < grč. παντόμιμος: plesač koji glumi samo plesom i pokretima), »nijema gluma«, je scensko prikazivanje u kojem se glumac služi samo kretnjama tijela, gestama i mimikom, ali bez govora. Obično se izvodi uz pratnju glazbe. Pantomima je antička vrsta kazališta; prema grčkim uzorima, po tradiciji ju je u III. st. pr. Kr. uveo rimski književnik Livije Andronik. Glumci su tada nosili masku sa zatvorenim ustima. Svoj procvat doživjela je u doba careva pod imenom mimodrama u kojoj su se prikazivale teme iz grčke mitologije po Homeru, iz grčke tragedije i Ovidijevih Prijetvorbi. Visok stupanj razvoja postigla je u kineskom, indijskom i japanskom kazalištu, a samostalni umjetnički oblik dao joj je francuski baletni plesač, teoretičar i koreograf J. G. Noverre. Elementi pantomime do izražaja dolaze i u novijoj baletnoj umjetnosti (I. Stravinski, Petruška; A. Casella, Žara), a kao posebnu kazališnu vrstu izvode je Étienne Decroux, J.-L. Barrault, Éliane Guyon i M. Marceau (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2016).



Slika 2. Pantomima (preuzeto s https://www.freepik.com/premium-vector/mime-cartoon-character-performing-pantomime-set_4192270.htm, preuzeto 17. 7. 2022.)

4.3. Drama

Drama (kasnolat. drama < grč. *δρᾶμα*: radnja, događaj), u širem značenju jedan od tri književna roda (uz liriku i epiku), a u užem smislu jedna od vrsta (tragedija, komedija i dr.) unutar tog roda. U prvom redu namijenjena je glumačkoj izvedbi na pozornici, ali javlja se i kao samostalna književna vrsta koja nije nužno vezana za scensko ostvarenje. U antičkoj Grčkoj razvijala se u sklopu Dionizova kulta i s vremenom razgranala na tragediju i komediju. Po Aristotelu, razvila se od improvizacije: tragedija iz ditiramba, a komedija iz falčkih pjesama. Pošavši od satirske pjesme, postupno je počela obrađivati mitove (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2016). „Stari Grci, koji su živjeli prije oko 2500 godina, napisali su uzbudljive kazališne komade. Tisuće ljudi odlazile su u amfiteatre gledati te predstave, a najbolji su se nagrađivali. Grčki dramatičari prvi su osmislili likove koji su razgovarali jedni s drugima. Osim glavnih likova, tu je bio i kor – skupina izvođača koji su pjevali, plesali i komentirali što se događa u predstavi“ (Wright, 2009: str. 22).



Slika 3. Drama (preuzeto s https://www.freepik.com/premium-vector/theater-drama-mask-outline-icon-actor-face-mask-isolated-line-drawing-element-vector-illustration_23766589.htm, preuzeto 17. 7. 2022.)

5. SCENSKA UMJETNOST I EMOCIONALNI RAZVOJ DJETETA

Empatičnost kod djece može se potaknuti dramatizacijom teksta te se može osloboditi poriv za promišljanje o pitanju slobode, odgovornosti i savjesti. Uvjeti dobre komunikacije kod djece (iskrena usmjerenost na dijalog, strpljivost, tolerancija, razumljivost, osvještavanje za lijepo i dobro, međusobno uvažavanje) mogu se poticati kroz osobine kroz koje će se još više i dalje razvijati potreba za propitivanjem vrijednosti, estetskih i etičkih poruka i relacija. Pod pojmom „osjećaj“ podrazumijeva se ne samo afekt i raspoloženje već cjelokupno subjektivno iskustvo (Radovan-Burjan, 2011). „Emocionalni je život područje u kojem netko, jednako kao u matematici ili čitanju, može biti više ili manje uspješan te zahtijeva jedinstven skup sposobnosti. Koliko je određena osoba u tome vješta, presudno je da bismo razumjeli zašto je netko u životu uspješan, dok drugi,

jednakih intelektualnih sposobnosti, završava u slijepoj ulici: emocionalna je vještina meta-sposobnost koja određuje koliko se uspješno možemo koristiti ostalim sposobnostima kojima raspolažemo, ma o kojoj da je riječ, među njima i golim intelektom“ (Goleman, 1997: str. 36).

Sazrijevanjem, dječji kapacitet samoregulacije održava njihovu rastuću kognitivnu složenost, izloženost iskustvima, povoljne prilike za učenje novih načina podnošenja neugodnih situacija te stupanj u kojem primaju odgovarajuću podršku i savjete u suočavanju sa životnim izazovima (Salovey i J. Sluyter, 1999). Zbog toga je upravo umjetnost ta kroz koju možemo djelovati i učiti. Prema Salovey i J. Sluyter (1999: str. 148): „Koncentracija se ne smatra emocijom, već uzajamno utječu jedna na drugu“. Djetetovo emocionalno stanje utječe na koncentraciju. S druge strane, u postizanju kontrole nad emocionalnim stanjem važna je koncentracija.

5.1. Scenska umjetnost i dramski odgoj

Dramski odgoj pomaže djetetu u razvijanju osjećajnosti i sjetilnosti, govornih i drugih izražajnih sposobnosti i komunikacijskih vještina, mašte i kreativnosti. Također pomaže u razotkrivanju i otkrivanju sklonosti, formiranju stavova, sposobnosti, stjecanju i razvijanju društvene svijesti i njezinih sastavnica: (samo)kritičnosti, snošljivosti, razvijanju humanih moralnih uvjerenja, odgovornosti i razumijevanju međuljudskih odnosa te stjecanju sigurnosti i samopouzdanja. Odgajanje za život i priprema djeteta za susret s realnošću glavna je svrha dramskog odgoja (Lugomer, 2000). Drama također može poslužiti u odgajanju djece isto kao i igrokaz ili neki tekst koji se može izvesti s odgojnim ciljem jer je svojstvo drame – biti radnjom, što je nepromijenjeno otkad je drama nastala, a jedna od važnih metoda odgajanja je igranje uloga (Radovan-Burjan, 2011).

Dramski odgoj i dramska umjetnost dva su različita pojma. Osnova drame kao umjetnosti je dramski izraz temeljen na dramatskom doživljaju svijeta. U dramskoj umjetnosti, dramatski doživljaj svijeta pretvara se u umjetnost, u dramskom odgoju on se pretvara u organiziranu igru (Lugomer, 2000). Kazališna predstava može poslužiti kao podloga za razvijanje socijalnih vještina i dramski odgoj kod djece.

6. STVARALAŠTVO

„Aktivnost koja daje nove, originalne proizvode u materijalnoj ili duhovnoj sferi. Osim originalnosti (izvornosti), osnovne su sastavnice kreativnost i fluentnost (protočnost), fleksibilnost (prilagodljivost) i elaborativnost (izvedivost)“ (Cvetković Lay i Pečjak, 2004: str. 11). Ljudi se ne rađaju s urođenim stvaralačkim sposobnostima, već ih razvijaju tijekom života. Stvaralaštvo se ne može prirodno razviti, ali je pogodnost koja se može, ali i ne mora razviti (Bognar, 2001). Livazović (2018) definira stvaralaštvo kao najviši oblik slobodnog djelovanja čovjeka koje omogućava emancipaciju čovjeka prema njegovoj najvećoj svrsi, a to je sloboda. Navodi četiri faze stvaralaštva: uočavanje problema ili teškoća, dolaženje do hipoteze, istraživanje i verifikacija. Stvaralaštvo ima mnogo definicija, te se autori slažu da još uvijek ne postoji definicija kao jedinstvena cjelina. Jedna od temeljnih karakteristika koja je značajna za razliku između ljudi i ostalih živih bića jest kreativnost (Bognar, L. i Bognar, B. 2007). „Krajnji smisao i svrha stvaralačkog djelovanja nije u samom djelu, već u suštinskim snagama koje su to djelo bile u stanju proizvesti“ (Bognar, 2008, str. 27).

6.1. Dječje stvaralaštvo

Za ostvarivanje kvalitetne odgojne prakse, ali i teorije, vrlo je važno spoznati da je stvaralaštvo sposobnost, točnije potencijal koji posjeduje svaki pojedinac te da se distribuira isto kao i sve druge sposobnosti (Miljak, 1996). Dječjim stvaralaštvom najviše se bavio istraživač S. Torrance, ističe autorica Miljak. Istraživač S. Torrance određuje kreativnost kao proces koji se javlja kada se osoba suočava s određenim problemom za koji nema rješenja koje se moglo naučiti i stjecati kroz iskustvo. Djeca koriste svoje kreativne sposobnosti za razmišljanje u takvim situacijama. To je proces koji je prirodan svoj djeci (Torrance, 1986, prema Miljak, 1996). Kreativnost se može tumačiti kroz dva pravca. Prvi pravac smatra da je kreativnost stvaralaštvo što znači da podrazumijeva stvaranje novih i originalnih tehničkih, umjetničkih ili znanstvenih tvorevina. Drugi pravac smatra da je kreativnost osobina, odnosno skup osobina koje omogućuju stvaralaštvo i produktivnost pojedinca (ČudinaObradović, 1990, prema Đuranović i sur., 2020). U

Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) kreativnost je jedna od osnovnih vrijednosti. Ona se temelji na prihvaćanju djetetove prirodne kreativnosti koju je u odgojno-obrazovnom procesu potrebno podržavati te poticati njezin razvoj. „Razvoj kreativnosti djece pretpostavlja razvoj i odgoj individualnosti, autonomije i slobode svakog djeteta.“ (Miljak, 1996: 35). Važno je razumjeti i prepoznati dječju kreativnost u djelovanju i raznim oblicima ponašanja kako bismo mogli poticati daljnji razvoj njihove kreativnosti. Djeca svoje stvaralaštvo izražavaju na razne načine: igranjem uloge, improvizacijom materijala, likovnim aktivnostima itd. (Miljak, 1996). Potrebno je osigurati okruženje u kojem će djetetovo kreativno ponašanje i djelovanje biti podržano i nesmetano se moći dalje razvijati.

6.1.1. Etape stvaralačkog procesa, prema Miljak (1996)

1. Djetetovo upoznavanje s materijalom, predmetom, oblikom, pokretom, glasom. Dijete promatra, istražuje od čega je nešto izrađeno i kakvog je izgleda te manipulira.
2. Dijete pokušava ovladati načinom funkcioniranja pojedinog materijala, predmeta, oblika, pokreta, glasa. Primjerice, dijete će prvo promatrati žlicu, manipulirati njome, istraživati njezine zvukove bacajući je na pod kako bi shvatilo da žlica zapravo služi kao pribor za jelo. Susreće se s govorom svog okruženja te postupno gradi svoje hipoteze o pravilima jezika.
3. Djeca stvaraju neke nove kombinacije, uvode nova pravila upotrebe, dorađuju nešto, dopunjavaju, ispituju te provjeravaju, no ovu etapu ne treba svako dijete ostvariti. U ovoj etapi veliku odgovornost ima odgojitelj koji stvara atmosferu u kojoj će djeca biti podržana i potaknuta na svoje djelovanje kako bi mogla nesmetano razvijati svoje stvaralaštvo.

U odgojno-obrazovnoj praksi u dječjem vrtiću, sve tri etape su zastupljene u većini aktivnosti djece. Djecu je moguće potaknuti da s druge prijeđu na treću etapu gdje se događa njihovo stvaralaštvo, ako im se pruži kvalitetna podrška. Odgojitelj djeci treba

pružiti slobodu i prostor za pogreške kako bi se potaknulo dječje stvaralaštvo (Miljak, 1996).



Slika 4. Dječje stvaralaštvo (preuzeto s <https://susak.rivrtici.hr/djecje-stvaralastvo>, preuzeto 20. 7. 2022.)

7. RAZVOJ DJETETA

„Samo u prvih nekoliko godina života u mozgu se stvara gotovo tisuću neuronskih veza svake sekunde! To je mnogo brže nego u bilo kojem drugom razdoblju života i zato su prve godine iznimno važne.“ (dr. Pia Rebello Britto)

U prvim godinama života, djetetov se mozak razvija brzinom koja se više neće ponoviti ni u jednom drugom razdoblju njegova života. Iznimno je važno osigurati najbolji mogući početak za svako dijete jer propuštene prilike u tom razdoblju teško će se nadoknaditi. U proučavanju razvoja, proučavaju se pojedini njegovi aspekti koji su određeni raznim teorijskim modelima.

1. FIZIČKI RAZVOJ – razvoj tkiva i organa koji omogućuju adekvatno, dobno funkcioniranje.
2. PSIHOMOTORNI RAZVOJ – razvoj aspekta ponašanja; proučavaju se razvoji složenih oblika ponašanja na osnovi primarnih urođenih refleksa.
3. KOGNITIVNI RAZVOJ – razvoj sposobnosti spoznaje vanjskog svijeta, uočavanje veze između predmeta i pojava te sposobnosti rješavanja problema.

Govoreći o kognitivnom razvoju djeteta, polazište nam je Piagetova¹ teorija kognitivnog razvoja. Smatrao je da postoji slijed strukturno različitih stupnjeva koji se odvija prema određenim zakonitostima prema kojima dolazi do kognitivnog razvoja (Bugle, 2002).

- I. *Senzomotorički razvoj – započet rođenjem i traje sve do druge godine djetetova života.* Oblik inteligencije u kojem se znanje bazira na tjelesnoj interakciji s ljudima i objektima. Spoznaje svijet izravno kroz djelovanje (Vorkapić – Tatalović, 2016).
- II. *Predoperacijsko razdoblje – traje od druge do sedme godine djetetova života.* Javlja se razvoj uloge simbola, jezika, pretpojmovnog² i transduktivnog mišljenja³ koje traje od druge do četvrte godine te s javlja zorno, ireverzibilno⁴ mišljenje koje traje od četvrte do sedme godine djetetova života.

Oblik inteligencije u kojem simboli i mentalne akcije počinju zamjenjivati objekte i vanjsko ponašanje. Tu dijete može spoznati svijet pomoću predočavanja koje je ograničeno centracijom⁵, egocentrizmom te ostalim značajkama (Vorkapić-Tatalović, 2016).

- III. *Razdoblje konkretnih operacija – traje od sedme do jedanaeste godine djetetova života: reverzibilnost, grupiranje, još uvijek znatno vezano za konkretno-zornu realnost:* oblik inteligencije u kojem mentalne operacije omogućuju logičko rješavanje problema samo s konkretnim objektima (Vorkapić-Tatalović, 2016).

¹ Jean Piaget (1896. – 1980.), švicarski genetski epistemolog te psiholog za djecu i mlade.

² Prema Piagetu, nedostatak stabilnog identiteta i logičke općenitosti.

³ Prema Piagetu, zaključivanje koje se ne odvija prema pravilima.

⁴ Prema Piagetu, nemogućnost da se procesi (realni i mogući) na unutarnjem planu vrate na početnu točku, da ih se dovede do polazišta (reverzibilnost) (Bugle, 2002).

⁵ Piaget podrazumijeva koncentraciju dječje pozornosti na pojedine posebno istaknute značajke objekta ili stanja koje dijete opaža te zanemarivanje drugih važnih osobina (Bugle, 2002: str. 76).

IV. *Razdoblje formalnih operacija* – traje od jedanaeste godine pa nadalje: oblik inteligencije u kojem mentalne operacije višeg stupnja omogućuju logičko rezoniranje u odnosu na apstraktne i hipotetičke događaje, a ne samo na konkretne objekte (Vorkapić-Tatalović, 2016).

4. EMOCIONALNI RAZVOJ – razvoj koji se odnosi na mogućnosti emocionalnog komuniciranja (ekspresiju, kontrolu vlastitog emocionalnog doživljaja).

5. SOCIJALNI RAZVOJ – razvoj djetetove sposobnosti shvaćanja socijalnih odnosa i adekvatnog psihosocijalnog funkcioniranja (Špelić, 2016).



Slika 5. Emocionalni razvoj djeteta (preuzeto s <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/589-socio-emocionalni-razvoj-djeteta.html>, preuzeto 20. 7. 2022.)

8. EKSPRESIJA

Ekspresija (lat. *expressio*: izraz, izričaj), izraz, izražavanje (riječima, pokretima tijela, mimikom itd.), očitovanje nekog unutarnjeg doživljaja vanjskim izražajnim sredstvima; izražajnost. – *Ekspresivan*, dojmljiv, upečatljiv, izražajan, snažan. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.). Ekspresija tijela i lica je dio dječjih emocija koja rastom i odgojem djece poprima vlastiti način izražavanja. Djeca od rođenja mogu razlikovati određene vokalne i facijalne ekspresije emocija, dok u dobi od godine dana počinju koristiti vlastita zapažanja emocionalnih ekspresija kao vodič za ponašanje u nesigurnim situacijama.

Znanstvenik i prirodoslovac Charles Darwin⁶ vjerovao je da je ljudsko izražavanje emocija univerzalno. Bio je u pravu za šest glavnih emocionalnih ekspresija: sreća, strah, iznenađenje, tuga, gađenje i srdžba.

Ljudi na sličan način otkrivaju osjećaje te ih izražavaju pokretima lica. Znanstvenici sa Sveučilišta Ohio identificirali su ukupno dvadeset i jedan izraz lica te su zaključili kako svi na sličan način koriste mišiće tijela tijekom sreće, tuge ili iznenađenja (Daily Mail).

U trenutku sreće obrazi se podižu, oči otvaraju te se usta šire. Kod neugodnog iznenađenja lice će otkriti kombinaciju čuđenja i ljutnje s ustima otvorenim u obliku slova O i namrštenim obrvama.

„Ukupno postoji 21 različit izraz lica, a što je više emocija uključeno, to je teže prepoznati kako se netko osjeća. Ipak, dobiva se dojam je li to raspoloženje dobro ili loše.“ (dr. Aleix Martinez)

PREPOZNATLJIVE EMOCIJE LICA

1. Sreća
2. Tuga
3. Strah
4. Iznenađenost
5. Ljutnja
6. Zgražanje
7. Gađenje
8. Sretna iznenađenost

⁶ Charles Robert Darwin (1809. – 1882.), engleski znanstvenik i prirodoslovac.

9. Sretna zgroženost
10. Žalostan strah
11. Žalosna ljutnja
12. Žalosna iznenađenost
13. Žalosna zgroženost
14. Ustrašena ljutnja
15. Ustrašena iznenađenost
16. Ustrašena zgroženost
17. Ljutita iznenađenost
18. Ljutita zgroženost
19. Gadjljiva iznenađenost
20. Mržnja
21. Zadivljenost



Slika 6. Ekspresije lica (preuzeto s <https://djecjivrticdjakovo.hr/emocije/>, preuzeto 20. 7. 2022.)

Dramska ekspresija razvija u pojedincu sposobnosti “znati reći, ali znati i čuti, znati pokazati, ali znati i vidjeti, uočiti; znati dati i znati primiti, kao i znati podijeliti” (Šušković-Stipanović, 1998). Scenska ekspresija pomaže u učenju samodiscipline i pozornog slušanja drugih, te otvara mogućnost samopotvrđivanja takve djece kroz konstruktivne sadržaje.

Dramske tehnike i dramska ekspresija u cijelosti su pogodan medij za prevladavanje uočenih teškoća u socijalizaciji osoba s posebnim potrebama, točnije djece i mladeži rizičnog ponašanja, jer se kroz igru i improvizaciju omogućuje i potiče sudionike na konstruktivne načine zadovoljavanja svojih potreba, na pozitivno potvrđivanje sebe pred drugima, na samoupoznavanje uz jačanje samosvijesti i samodiscipline. Emocije uključuju razne tjelesne reakcije poput ekspresija, zatezanja mišića, glasa i aktivnosti autonomnog živčanog sustava koje se automatski aktiviraju kako bi nas pripremile na odgovarajuće djelovanje (Levenson, 1994; prema Hurley, 2012: str. 372).

9. PRIKAZ DRAMSKO-SCENSKIH AKTIVNOSTI

Uvidjevši važnost dječjeg dramsko-scenskog izražavanja u vrtiću, odlučila sam osmisliti četiri dramske radionice u trajanju od 45 minuta. Prilikom osmišljavanja aktivnosti koje se mogu provoditi s djecom, moja misao vodilja je bila da one djeci moraju biti zabavne, poticati njihovu kreativnost, poticati usvajanje ishoda propisanih odgojno-obrazovnim dokumentima te na kraju moraju biti primjerene dobi. Na kraju svake radionice proved će se evaluacija. Budući da u svojoj stručnoj pedagoškoj praksi nisam radila nikakve aktivnosti s djecom, napomenula bih kako planiram te aktivnosti provesti u budućem radu s djecom. Dramske aktivnosti namijenjene su djeci starije dobne skupine. Nakon svake radionice djeca i odgojitelj proveli bi evaluaciju. Dolje su dramske aktivnosti koje sam osmislila.

Datum izvođenja: nije provedena	
MORSKA AVANTURA	
Cilj aktivnosti: poticanje kreativnosti kod djeteta, stvaranje mašte i privikavanje na timski rad u sklopu istraživanja zadane teme	
Trajanje (ukupno 45 minuta)	
1. DIO: zagrijavanje i motivacija za rad	
Uvod: upoznavanje i objašnjavanje aktivnosti, postavljanje kratkih pitanja o moru (Što znate o moru?, Kakve sve životinje žive u moru?, Koje je boje more?, Kako se zove naše more?)	5 minuta
Igra „Ribice i morske zvijezde“ – djeca su podijeljena u 2 skupine (1. skupina – ribice, 2. skupina – morske zvijezde). Zadatak ribica je da što prije uhvate morske zvijezde i pokušaju ih zadržati, dok morske zvijezde pokušavaju izbjegavati ribice u nadi da neće biti uhvaćene.	5 minuta
2. DIO: središnji dio	
Istraživanje zvukova kraj mora i u moru – djeca sjede u krugu zatvorenih očiju kako bi imali bolji doživljaj i slušaju zvukove mora, vjetra, valova, galebova, brodova...	5 minuta
Nakon poslušanih zvukova djeca otvaraju oči i govore kakve su sve zvukove čuli te razgovorom dolazimo do saznanja kakvi su se osjećaji budili u njima slušajući zvukovne efekte.	
Dramska igra „Avanture u moru“ – igra je koncipirana na način da se djeca podijele u više manjih skupina (ribice, račići, morske alge, morski konjić, galeb, kapetan broda...) te sami svojom maštom i uz pomoć odgojitelja osmisle kratku priču ili scenu koju će izvesti pred ostalom djecom.	15 minuta

3. DIO: završni dio	
Likovni zadatak – nacrtati svoju morską avanturu	10 minuta
4. DIO: evaluacija aktivnosti	
Razgovor s djecom o zadanoj aktivnosti i postavljanje pitanja.	5 minuta
<ol style="list-style-type: none"> 1. Je li vam bilo zanimljivo? 2. Jeste li naučili nešto novo o moru? 3. Koji dio aktivnosti vam se najviše svidio i zašto? 4. Kako ste se osjećali tijekom igre? 5. Jeste li uživali? 	

Datum izvođenja: nije provedena	
ZIMSKA ČAROLIJA	
Cilj aktivnosti – potaknuti kreativnost kod djeteta, razviti mu maštu i potaknuti mu senzorno iskustvo u sklopu zadane aktivnosti	
Trajanje (ukupno 45 minuta)	
1. DIO: zagrijavanje i motivacija za rad	
Upoznavanje s temom i postavljanje kratkih pitanja	5 minuta
<ol style="list-style-type: none"> 1. Što znate o zimi? 2. Znaete li koja životinja spava zimski san? 3. Kako se osjećate kad je hladno? 4. Znaete li što pada po zimi i ostavlja bijeli trag? 	

<p>Igra „Snježni ples“ – slušajući glazbu koja podsjeća na zimu, djeca plesom trebaju izraziti svoje osjećaje kada vide da pada snijeg i rukama dočarati to padanje snijega.</p>	<p>5 minuta</p>
<p style="text-align: center;">2. DIO: središnji dio</p> <p>Učenje o zimskim životinjama i njihovom glasanju pomoću slika i glasovnih efekata.</p> <p>Igra uloga „Zimske životinje“ – igra je koncipirana na način da su djeca podijeljena u parove. Jednom djetetu iz para odgojitelj šapne jednu zimsku životinju koju ono treba dočarati svome paru koristeći svoje tijelo i glas.</p>	<p>5 minuta</p> <p>15 minuta</p>
<p style="text-align: center;">3. DIO: završni dio</p> <p>Igra senzornih iskustava „Ledeni svijet“ – na radnu površinu (stol) staviti kocke leda, čašu hladne vode, neki smrznuti predmet i pustiti da djeca dodiruju i osjećaju hladnoću koju pružaju zadani predmeti. Dok djeca dodiruju predmete, pitati ih kako se osjećaju i kakav im je osjet na prstima ruke.</p>	<p>10 minuta</p>
<p style="text-align: center;">4. DIO: evaluacija aktivnosti</p> <p>Razgovor s djecom o završenoj aktivnosti i postavljanje pitanja.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Je li vam bilo zanimljivo? 2. Što ste naučili o zimi, a da niste znali? 3. Koji dio aktivnosti vam se najviše svidio i zašto? 4. Kako ste se osjećali tijekom igre? 5. Jeste li uživali? 	<p>5 minuta</p>

Datum izvedbe: nije provedena	
PUTOVANJE KROZ BAJKU	
Cilj aktivnosti – poticanje kreativnosti kod djece, izražavanje svojih emocija i razvijanje međusobne suradnje i komunikacije, omogućavanje izražavanja kroz umjetničko izvođenje	
Trajanje (ukupno 45 minuta)	
1. DIO: zagrijavanje i motivacija za rad	
Upoznavanje sa zadanom temom, postavljanje pitanja i objašnjavanje djeci da ćemo zajedno stvoriti bajku. 1. Pomoću koje bajke bismo mogli danas putovati?	5 minuta
2. DIO: središnji dio	
Odabir likova i mjesta radnje – djeca sjede u krugu i predlažu svoje omiljene bajke i njihove likove te se glasanjem odabiru likovi i mjesto radnje za bajku.	7 minuta
Stvaranje likova i scenarija – dodjela glavnih i sporednih uloga izvlačenjem štapića (kraći štapić – sporedna uloga, dugački štapić – glavna uloga), zajedničkom maštom i razmišljanjem stvara se scenarij bajke. Odgojitelj potiče djecu na razmišljanje o tome kakav bi bio njihov lik i što bi radio u našoj priči.	10 minuta
3. DIO: završni dio	
Proba i izvedba naše bajke – djeca se stavljaju u svoje uloge i po prvi put probaju izvesti bajku i razvijaju svoje dijaloge. Odgojitelj pomaže usmjeravati izvedbu, ali pušta djecu da imaju vlastitu slobodu izražavanja i kreativnosti.	8 minuta
Nakon probe poziva se druga skupina djece iz vrtića da prisustvuje izvedbi bajke.	10 minuta

4. DIO: evaluacija aktivnosti	
Nakon izvedbe razgovor s djecom o njihovom iskustvu, osjećajima koji su prolazili kroz njih dok su bili u svojoj ulozi i što su naučili kroz aktivnost.	5 minuta

Datum izvođenja: nije provedena	
PUTOVANJE KROZ ŠUMU	
Cilj aktivnosti: poticanje kreativnosti, samopouzdanja te razumijevanje likova i razvoj osnovnih vještina glume	
Trajanje (ukupno 45 minuta)	
1. DIO: zagrijavanje i motivacija za rad	
Upoznavanje djece sa zadanom aktivnošću i postavljanje pitanja „Kako se osjećate kad idete u šumu?“.	5 minuta
Igra „Zukovi šume“ – djeca zatvore oči i zamisle da su u šumi, postupno puštamo zvukove koje možemo čuti u šumi (cvrkut ptica, šuškanje lišća, vjhor vjetra) te ih pitamo kako im to zvuči.	5 minuta
2. DIO: središnji dio	
Upoznavanje s likovima – djeca sama biraju likove iz šumske priče (vuk, medvjed, vila, vilenjak, vjeverica, lisica...) i opisuju što njihov lik voli, kako izgleda i njegovu osobnost.	10 minuta
Pomoću likova koje su djeca odabrala izražavaju svoje emocije (tuga, sreća, ljutnja, strah, iznenađenost).	5 minuta

<p style="text-align: center;">3. DIO: završni dio</p> <p>Djeca se grupiraju po likovima koje su izabrali i koriste svoje likove kako bi brzo smislili jednostavnu scenu uz pomoć odgojitelja.</p> <p>Svaka grupa izvodi svoju scenu pred ostalom djecom.</p>	<p style="text-align: center;">10 minuta</p> <p style="text-align: center;">5 minuta</p>
<p style="text-align: center;">4. DIO: evaluacija aktivnosti</p> <p>Razgovor s djecom o njihovom iskustvu tijekom aktivnosti, kako su se osjećali dok su stvarali svoj lik, kako su se osjećali dok su izvodili svoje izvedbe.</p>	<p style="text-align: center;">5 minuta</p>

ZAKLJUČAK

Temeljna karakteristika suvremenog koncepta odgoja i obrazovanja je kreativnost te svaki odgojitelj u određenim trenucima svoga rada s djecom bude i sam stvaratelj. Dramski odgoj djeci pomaže kod izražavanja i razvijanja njihovih osjećaja, sposobnosti i stavova te im pomaže pri razvoju mašte i stvaralaštva, kao i u stjecanju sigurnosti i samopouzdanja.

Odgojitelj ima vrlo veliku ulogu u odgojno-obrazovnom radu jer mora paziti i štiti dijete, a istovremeno na adekvatan način mora zadovoljiti njegove potrebe, mora biti aktivan u procesu te pratiti dijete, njegove interese, i nuditi mu razne materijale i sadržaje kako bi potaknuo cjelokupan dječji razvoj. Bitno je da odgojitelj poznaje svako dijete ponaosob. Dramatizacija teksta kod djece može potaknuti empatičnost te se može osloboditi poriv za promišljanje o pitanju slobode, odgovornosti i savjesti. Kod djetetovih prvih godina života, mozak se razvija brzinom koja se više nijednom neće ponoviti u djetetovom daljnjem razvoju, stoga je važno osigurati najbolji početak za svako dijete jer propuštene prilike u tom razdoblju teško će se nadoknaditi.

Što se tiče dramskih tehnika i dramskih ekspresija, u cijelosti su pogodan medij za prevladavanje uočenih teškoća u socijalizaciji djece, jer kroz igru i improvizaciju omogućujemo i potičemo sudionike na konstruktivne načine zadovoljavanja potreba, na pozitivno potvrđivanje sebe pred drugima, na samoupoznavanje uz jačanje samosvijesti i samodiscipline.

LITERATURA

1. Jadranka Radetić – Ivetić, »Igram se, a učim!«, u: Ksenija Lekić, Norma MiglaccioČučak, Jadranka Radetić-Ivetić, Dragica Stanić, Marta Tarkulin – Horvat, Ksenija Vilić – Kolobarić, Igram se, a učim!: dramski postupci u razrednoj nastavi, Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj- Pili poslovi d.o.o., 2007., 11 – 12.
2. Janković, J., Blažeka, S., Rambousek, M. (2000). Dramske tehnike u prevenciji poremećaja u ponašanju i funkcioniranju djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 7 (2), 197-222. Pribavljeno 18.7.2022. sa: <http://hrcak.srce.hr/3732>
3. Korošec, H. (2015). The child's expression and exploration of the world through drama/theater art. University of Ljubljana, Faculty of Education. Pribavljeno 18.7.2022. sa: <https://hrcak.srce.hr/file/222668>
4. Levenson, R. W. (1999) „The Intrapersonal Functions of Emotion“, Cognition and Emotion, sv. 13 (5), str. 481-504
5. Lugomer, V.(2000/2001) Dramski odgoj u nastavi. Hrvatski centar za dramski odgoj. Školske novine. Dostupno na: http://www.hcdo.hr/?page_id=180
6. Salovey, P., i J. Sluyter, D. (1999). Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija. Zagreb: Educa.
7. Špelić, A. (10. veljača 2016). Razvojna psihologija: skripta. Dohvaćeno iz http://www.unipu.hr/uploads/media/SKRIPTA_Razvojna_psihologija.pdf
8. Šušković-Stipanović, R. (1998.) Scenska ekspresija u edukaciji studenata Studija socijalnog rada. **Diplomski rad.** Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
9. Vlado Krušić, »O dramskom odgoju- osnovni pojmovi«, u: Ksenija Lekić, Norma MiglaccioČučak, Jadranka Radetić-Ivetić, Dragica Stanić, Marta Tarkulin – Horvat, Ksenija Vilić – Kolobarić, Igram se, a učim!: dramski postupci u razrednoj nastavi, Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj – Pili poslovi d.o.o., 2007., 13 – 15.

Internetske stranice:

1. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17447> [posjećeno 15. srpnja 2022.]
2. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=16173> [posjećeno 15. srpnja 2022.]
3. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=46481> [posjećeno 15. srpnja 2022.]
4. https://hr.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin [posjećeno 20. srpnja 2022.]
5. <https://www.wishmama.hr/skolovanje/osnovna-skola/emocije-djece-predskolske-dobi/> [posjećeno 20. kolovoza 2022.]
6. https://hr.wikipedia.org/wiki/Neverbalna_komunikacija [posjećeno 20. kolovoza 2022.]
7. <https://www.24sata.hr/lifestyle/ljudsko-lice-ima-21-izraz-od-sretnog-gaenja-do-divljenja-360250> [posjećeno 20. kolovoza 2022.]
8. <http://www.hcdo.hr/> [posjećeno 23. kolovoza 2022.]
9. http://www.personal.kent.edu/~dfresco/CBT_Readings/Levenson.pdf [posjećeno 25. kolovoza 2022.]
10. <http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/PDF/Glasilo/Dramski-odgoj-2.pdf> [posjećeno 25. kolovoza 2022.]
11. <https://vrtic-krijesnice.zagreb.hr/?id=50> [posjećeno 27. kolovoza 2022.]
12. <https://www.unicef.org/croatia/rani-razvoj-djece> [posjećeno 23. kolovoza 2022.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Scenska umjetnost (preuzeto sa <https://www.pinterest.com/pin/288371182364347086/>, preuzeto 17.7.2022.)

Slika 2. Pantomima (preuzeto sa https://www.freepik.com/premium-vector/mime-cartoon-character-performing-pantomime-set_4192270.htm, preuzeto 17.7.2022.)

Slika 3. Drama (preuzeto sa https://www.freepik.com/premium-vector/theater-drama-mask-outline-icon-actor-face-mask-isolated-line-drawing-element-vector-illustration_23766589.htm, preuzeto 17.7.2022.)

Slika 4. Dječje stvaralaštvo (preuzeto sa <https://susak.rivrtici.hr/djecje-stvaralastvo>, preuzeto 17.7.2022.)

Slika 5. Emocionalni razvoj djeteta (preuzeto sa <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/589-socio-emocionalni-razvoj-djeteta.html>, 20.7.2022.)

Slika 6. Ekspresije lica (preuzeto sa <https://djecjivrticdjakovo.hr/emocije/>, preuzeto 20.7.2022.)

SAŽETAK

Odgojitelj mora u određenim trenucima svoga rada s djecom i sam biti stvaratelj. Ima veliku ulogu u odgojno-obrazovnom procesu, mora zadovoljiti potrebe djeteta i biti aktivan u procesu. Ako dijete u prvim godinama svoga života propusti prilike koje su mu bitne za razvoj, teško će ih kasnije nadoknaditi. Dramske tehnike i ekspresije pogodne su kako bi se prevladale teškoće u socijalizaciji djece, kroz igru im omogućujemo i potičemo ih na zadovoljavanje svojih potreba, na samopouzdanje i samodisciplinu.

Ključne riječi: scena, drama, odgoj, umjetnost, stvaralaštvo, odgojitelj, emocionalni razvoj, ekspresija

SUMMARY

In certain moments of his work with children, the educator must be a creator himself and has a major role in the educational process and must meet his needs and be active in the process. If a child in the first years of his life misses opportunities that are essential for his development, it will be difficult to make up for them later. Dramatic techniques and expressions are suitable in order to overcome difficulties in the socialization of children, through play we enable and encourage them to satisfy their needs, to gain self-confidence and self-discipline.

Keywords: scene, drama, education, art, creativity, educator, emotional development, expression